

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: НА ШЛЯХУ ДО ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ

У системі чинників, що суттєво впливають на соціально-економічні, політичні та духовно-культурні перетворення в суспільстві, пріоритетна роль належить системі освіти. Економічні та політичні реформи самі по собі не можуть дати бажаного результату, якщо паралельно з ними не буде діяти нова структура освіти людини. Адже освіта — це та сфера суспільного життя, в якій здійснюється цілеспрямована і системна підготовка людини до життя на основі відповідних знань, формування світогляду, ціннісних орієнтацій, навичок поведінки та практичної діяльності, прилучення до культури.

Як наголосив у своїй доповіді на підсумковій колегії, присвяченій підготовці до нового навчального року, міністр освіти і науки Іван Вакарчук, сьогодні в Україні відбувається докорінне реформування всієї освітньої системи. Цей процес супроводжується суттєвими змінами й у вищій педагогічній освіті, яка покликана виконувати особливу, унікальну функцію. Вона має формувати особистість вчителя, спроможну знайти своє місце в непростих сучасних умовах, забезпечувати створення інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки і техніки, збереження та примноження національної культурної спадщини. З огляду на це вся робота нашого університету також спрямована на принципові зміни в структурі та змістовому наповненні фундаментальної, психолого-педагогічної, соціально-гуманітарної, методичної та практичної підготовки майбутніх вчителів.

На факультетах університету введено модульно-рейтингову систему навчання, збільшено обсяги самостійної роботи студентів, практикується читання лекцій за попередньо наданими студентам опорними конспектами, використовуються так звані ситуативні фрагменти діяльності майбутнього вчителя. Професорсько-викладацьким складом кафедр розроблено методичні матеріали для написання курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт. Особлива увага приділяється організації самостійної роботи студентів, яку забезпечують методичні матеріали для лабораторно-практичних робіт, творчі завдання за розділами дисциплін, посилання на електронні носії інформації, тестові контрольні завдання, запитання для самоконтролю тощо.

Сьогодні на денній формі в університеті навчається 3894 студенти, з них за контрактом — 1210. За освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” навчається 3278 студентів, “спеціаліст” — 503 студенти, “магістр” — 191 студент. На заочному відділенні навчається 2084 студенти, із них 1642 — за контрактом.

У минулому навчальному році на денному відділенні підготовлено 673 бакалаври (з них 100 осіб з відзнакою). Загальна успішність державної атестації бакалаврів на денному відділенні — 99,8 % (покралася на 0,7 %), якість — 75,3 % (підвищилася на 9 %): спеціалістів підготовлено 443 особи, з них 87 отримали диплом з відзнакою, що в 2,5 раза більше минулорічних показників. Із 443 кваліфікаційних робіт на денній формі навчання 294 (66,7 %) захищено на “відмінно”. У цілому успішність захисту кваліфікаційних робіт по університету склала 100 %, якість — 94,4 %.

У минулому навчальному році було підготовлено 189 магістрів, які успішно, з якістю 100 %, захистили магістерські роботи й отримали дипломи. На “відмінно” оцінено 181 роботу, “добре” — 8. Дипломи з відзнакою отримали 72 випускники магістратури, з них 5 навчалися за контрактом. Зважаючи на те, що до магістратури вступають кращі студенти, такий результат є цілком закономірним. За результатами державної атестації 45 осіб рекомендовано для подальшого навчання в аспірантурі.

1. Всю навчальну роботу зі студентами спрямовуємо на виконання таких завдань:

1) Освоєння студентами необхідних наукових знань і формування ціннісного підходу до них. Це сприяє становленню особистого педагогічного кредо вчителя і розвитку його здатності до професійної рефлексії.

2) Розвиток у студентів педагогічного мислення як способу виявлення і вирішення завдань у процесі аналізу освітньої ситуації.

3) Формування у студентів репродуктивних і творчих навичок, засобів діяльності (навчальної та педагогічної), що сприяють становленню індивідуального стилю вчителя-майстра.

4) Формування у студентів загальнопедагогічних умінь: аналітико-діагностичних, прогностичних, проектуючих, конструктивно-організуючих, контрольних-оціночних, комунікативних, рефлексивних.

5) Розвиток у студентів найважливіших професійно-особистісних якостей (емпатія, любов до дітей, толерантність, рефлексія тощо).

6) Підготовка майбутнього вчителя на основі формування в нього потреби у професійному та особистісному саморозвитку.

Реалізуючи такі завдання, ми до змісту кожної дисципліни вводимо аксіологічний компонент, систему навчальних завдань, спрямованих як на розвиток навчальної діяльності студентів, так і на формування загальнопедагогічних умінь майбутнього вчителя, відповідних ціннісних орієнтацій.

2. В університеті посилено увагу до різних форм контролю за навчанням студентів. Декани разом із кафедрами розробляють навчальні плани на семестр, в яких визначаються види контролю за самостійною роботою студентів (перевірочні роботи, колоквиуми, написання рефератів, заліки, екзамену та ін.). Ці плани координуються з робочими програмами до кожного навчального курсу. Зміст робочих програм становлять конкретні завдання для самостійної роботи студентів за матеріалами кожної лекції і семінарського заняття, вказується список рекомендованої літератури, подаються методичні розробки.

Сьогодні необхідно розробляти нові моделі діяльності педагога, нестандартні методи і засоби (діагностичні таблиці, різноманітні шкали оцінок, контекст-аналіз тощо). До них відноситься також моніторинг, необхідність впровадження якого викликана, на наш погляд, технологізацією сучасного суспільства й освіти.

Наша технологія професіографічного моніторингу в навчально-виховному процесі університету розрахована на роботу за такими напрямками:

- аналіз навчальної документації щодо підготовки спеціалістів (державні стандарти, плани, програми), зміст освітнього процесу факультету;
- визначення коефіцієнта індивідуального рейтингу студента і студентської групи (навчальної і суспільно корисної діяльності);
- визначення індивідуального рейтингу діяльності професорсько-викладацького складу.

Кафедри університету виконують дев'ять фундаментальних досліджень і 24 прикладних.

Наказом Вищої атестаційної комісії України від 13.11.2007 № 792 в університеті створено спеціалізовану вчену раду К 09.053.01 для захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями:

- 13.00.02 — теорія та методика навчання (географії);
- 13.00.09 — теорія навчання.

На базі університету у 2008 році проведено дев'ять наукових конференцій (з них 1 міжнародна, 5 всеукраїнських, 1 регіональна й 2 загальноуніверситетські підсумкові конференції). Проведено Міжнародну конференцію "Громадянське суспільство і проблеми становлення особистості в ньому" (18—19 квітня, кафедра соціології та економіки), Всеукраїнську наукову конференцію "Українська література: духовність і ментальність" (жовтень, кафедра української та зарубіжної літератури), Всеукраїнську студентську конференцію "Гуманістичні цінності світових цивілізацій і проблеми сучасного світу" (10—11 квітня, кафедра всесвітньої історії), Всеукраїнський науково-методичний семінар "Комп'ютерне моделювання в освіті" (24 квітня, кафедра інформатики).

Позитивна динаміка якості навчання в університеті супроводжується розробкою нових підручників і навчальних посібників: за останні п'ять років їх видано понад 310. Найголовніше завдання дослідницьких колективів кафедр — перетворювати теоретичні положення, перевірені експериментальним шляхом, на інструмент практичної дії, використовувати їх для розробки концепцій оптимізації освітнього процесу університету, формування професійного обличчя сучасного вчителя; створення нових технологій особистісно орієнтованого навчання студентів і освітянського оточення, що стимулює високий рівень професіоналізму, творчої активності і педагогічної культури в тих, хто вибрав своєю професійною діяльністю педагогічну працю.

Тільки в минулому році науковці університету опублікували десять наукових монографій; 70 підручників і навчальних посібників; 123 методичні рекомендації; 23 збірники наукових праць; 983 статті, з них у фахових виданнях — 425, у закордонних виданнях опубліковано 59 статей. Кафед-

рами педагогіки, української літератури та філософії видано сім фахових збірників.

Збільшилася кількість видань із грифом МОН України: у 2007 році — 4, за 2008 рік — 15 навчально-методичних посібників.

Кафедри університету здійснюють спільні наукові проекти із закордонними освітніми та науковими закладами: кафедра соціології — з Сілезьким політехнічним університетом (Польща); кафедра педагогіки — з Мінським та Брестським державними університетами (Білорусь), з Вищою педагогічною школою, м. Ченстохов (Польща), з Міжнародною Слов'янською академією (Придністров'я); кафедра ботаніки та екології — з Московським державним обласним університетом (Росія); кафедра зоології — з Інженерно-економічним інститутом Сочинського державного університету туризму та курортної справи, з Нідерландським королівським товариством охорони птахів; кафедра історії України — з Центром громадянської освіти (Польща); кафедра філософії — з Дрезденським технічним університетом, Інститутом філософії (Німеччина).

Інтеграція у світовий освітній та науково-культурний простір, взаємовигідне співробітництво зі значними науковими й освітніми центрами дозволяють студентам та співробітникам університету впевнено орієнтуватися у сучасному багатополлярному світі.

Сьогодні в аспірантурі університету навчаються 57 аспірантів, до кафедр університету прикріплені 21 здобувач. Підготовка в аспірантурі здійснюється за 12 спеціальностями із семи галузей наук. У штаті університету на кафедрах працює 130 випускників аспірантури — 30 % всього педагогічного складу. За результатами рейтингової оцінки наукової роботи МОН України наш університет посів 11-те місце серед педагогічних ВНЗ України.

Сучасна освіта неможлива без інформаційних комп'ютерних технологій. Динамічність розвитку суспільства передбачає освіту протягом життя, забезпечити це без сучасних технологій практично неможливо. Сьогодні найбільший вплив має на освітні технології глобальна Інтернет-мережа, мультимедійні засоби, системи дистанційного навчання та тестування.

Серед викладачів університету майже 70 % мають власні комп'ютери та навички роботи з комп'ютером, 50 % — вихід в Інтернет та можливість працювати з ним щодня, 60 % — власні мультимедійні засоби (цифрові фотоапарати, відеокамери). Більше 30 % викладачів мають бажання й можливість найближчим часом отримати базові навички роботи з комп'ютером, оскільки більше 40 % виявили бажання покращити рівень володіння інформаційними технологіями. Дедалі більше студентів працює на заняттях з власними ноутбуками. В університеті діє програма фірми Intel "Навчання заради майбутнього" для навчання викладачів, студентів та вчителів сучасним комп'ютерним технологіям.

Комп'ютерна система університету — це сукупність технічних засобів, програмного забезпечення та персоналу, що об'єднані для досягнення освітніх цілей. У фонді університету понад 400 комп'ютерів, переважна більшість з яких підключена до локальної та Інтернет-мережі. З них 150 сучасних двоядерних комп'ютерів останнього покоління. Комп'ютерами об-

ладнано 15 лабораторій, для доступу до мережі є бездротові точки доступу Wi-Fi. Для експлуатації комп'ютерної інфраструктури та розвитку інформаційних технологій в університеті створено відділ інформаційних комп'ютерних технологій з лабораторіями електронних та мультимедійних навчальних засобів і технологій. Розроблено регламент з експлуатації комп'ютерної техніки, організовано систему її експлуатації. На кожен комп'ютер заведено технічний паспорт-картка. Для комп'ютерних аудиторій розроблено паспорти аудиторій.

Основне завдання лабораторії мультимедійних засобів і технологій навчання — експлуатація мультимедійних ресурсів університету в інтересах освітнього процесу. Лабораторія має засоби для запису та обробки аудіо-та відеоматеріалів, організовує експлуатацію мультимедійної техніки, надає консультації користувачам. Університет має й спеціалізовані засоби мультимедіа. Це цифрові камери для мікроскопів, що дозволяють отримувати високоякісні фотографії мікрооб'єктів у біології, фізиці. Сучасний телескоп з цифровим комп'ютерним управлінням дає змогу проводити тематичні огляди небесних об'єктів та робити їх електронні фотографії.

Для сприяння розвитку електронних навчальних ресурсів вченою радою університету прийнято положення, згідно з яким електронні засоби навчання прирівнюються до друкованих, регламентовано порядок їх розробки й використання.

Основні завдання лабораторії електронних навчальних засобів і технологій — ремонт та модернізація комп'ютерної техніки, створення технічної та навчально-методичної бази для вивчення цифрових технологій, створення засобів сучасної технічної підтримки педагогічних технологій тестового контролю знань. У лабораторії освоїли методику роботи з AVR-контролерами й готові як до їх впровадження в навчальний процес, так і до виконання власних технічних розробок.

Життя університету відображається на його сайті: kdpu.edu.ua. Принциповим було рішення розвивати сайт університету як відкриту систему, що ґрунтується на безкоштовній системі управління контекстом Joomla. Системний адміністратор керує лише рубрикацією сайту та реєстрацією і правами користувачів, а наповнення контекстом повністю покладається на зареєстрованих користувачів. Такий підхід дає сайту можливість існувати й розвиватися з мінімальними затратами, бути не просто вівіскою чи лубковою картинкою, а виконувати функціональні освітні й адміністративні завдання. Навчитися розміщувати й редагувати матеріали на сайті бажаючі можуть за допомогою семінару, який постійно діє. На сайті університету відображається не тільки навчальна та службова інформація, але й культурне і громадське життя університету. Це студентський та туристичний клуби, сторінки української мови, профспілкового комітету. Завдяки сайту увага українських ЗМІ (канал ICTV) була привернута до екологічних проблем та особливостей Кривого Рогу, якими тривалий час займаються на факультеті географії.

Ще один надзвичайно важливий ресурс — це система комп'ютерного навчального оточення moodle. Ця відкрита, дуже проста й безкоштовна система електронного навчального середовища є майже ідеальною основою

для формування й розвитку методичного забезпечення, особливо в кредитно-модульній системі з накопиченням балів. Підготовлений і налаштований у такій системі курс економить викладачеві дуже багато часу, дисциплінує студентів, підвищує об'єктивність оцінювання і дає можливість розширювати аудиторію студентів. Майже третина викладачів виявили бажання оволодіти цією системою.

Завдяки розвиненій інформаційній системі університет успішно впорався з прийомом студентів, який вперше здійснювався за сертифікатами, а також з роботою в національній інформаційній системі "Конкурс". Прийом документів здійснювався безпосередньо за комп'ютерами, виконувалась перевірка сертифікатів, щоденно інформація про конкурс розміщувалася на сайті університету та в системі "Конкурс". Завдяки цьому вдалося уникнути великих черг, характерних для багатьох навчальних закладів, хоча бажаних подати документи було більше, ніж у попередні роки.

Подальший розвиток інформаційних ресурсів ми бачимо у модернізації та розширенні парку комп'ютерної техніки, збільшенні точок бездротового доступу до мережі. Усе більшу роль відіграватиме сайт університету.

Ми плануємо поступовий перехід від методичного забезпечення на папері до електронного навчального середовища. Важливим є завдання створення об'єктивного тестового контролю знань. Вирішення цих завдань у перспективі дасть можливість забезпечити впровадження дистанційного навчання та відкриття доступу до університетських навчальних ресурсів для школярів.

Структура, загальний зміст, форми та напрями виховної роботи в університеті формуються відповідно до законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", Концепції виховання дітей і молоді у національній системі освіти, нормативних документів МОН України з питань виховної роботи, Концепції виховної роботи в КДПУ, в основу якої покладено ідею цілісного підходу до виховання й освіти в педагогічному університеті та розвиваючої моделі виховання студентів.

Систематизований виховний процес в університеті — це передусім створення необхідних умов для всебічного виховного впливу на становлення особистості студента, а тому спрямований на розв'язання таких основних завдань:

- 1) орієнтація колективу на створення педагогічно-виховного середовища, налагодження стосунків порозуміння, співпраці, взаємоповаги та взаємови-могливості між студентами та викладачами;
- 2) розвиток демократичних основ життєдіяльності університету, підвищення ролі студентського самоврядування, забезпечення студентству ролі активного учасника навчально-виховного процесу;
- 3) забезпечення взаємозв'язку виховного процесу із навчальною та науковою роботою;
- 4) здійснення системи заходів комплексної виховної взаємодії в позанавчальний час з метою організації творчого, активного, змістовного, розвиваючого дозвілля студентської молоді;
- 5) створення сприятливого морально-психологічного клімату і високої культури побуту в студентських гуртожитках.

Координує всю виховну роботу в університеті Рада з виховної роботи, яку очолює проректор з науково-педагогічної роботи. У плануванні, організації та проведенні виховної роботи університет тісно взаємодіє з районними, міськими та обласними державними органами влади та громадськими організаціями. Важливе місце в системі виховної роботи належить кураторам академічних груп, які забезпечують індивідуальний підхід у виховній роботі, виступають ланкою, що забезпечує постійний зв'язок педагогічного колективу зі студентською молоддю. Один раз на два тижні проводяться кураторські години, тематика яких визначається спільно куратором та студентським активом групи. Куратори академічних груп сприяють успішному проходженню адаптаційного періоду для студентів 1-го курсу, формуванню сприятливого для самореалізації особистості кожного студента морально-психологічного клімату, залученню студентів групи до різних форм діяльності в університеті, допомагають налагодити діяльність студентського самоврядування в групі, надають студентам допомогу у розв'язуванні їхніх соціальних та побутових проблем.

Важлива роль в організації та проведенні виховного процесу в університеті належить психологічній та соціальній службам, які працюють на громадських засадах. Функціональні обов'язки психологічної служби в університеті виконують викладачі кафедри загальної та вікової психології, які активно залучаються до консультативної роботи з особистих питань та питань навчальної діяльності студентів, реалізуючи діагностично-рекомендаційну та комунікативно-фасилітативну функції. На кафедрі соціології та економіки університету працює центр "Громадська думка", який здійснює соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій студентства та моніторинг соціально-психологічного і морального клімату в колективі університету. Результати щорічних опитувань обговорюються на засіданнях вченої ради, радах факультетів. На їх основі розробляються рекомендації та ухвалюються заходи з удосконалення виховної роботи зі студентами.

В університеті послідовно здійснюється національно-патріотичне виховання студентів, спрямоване на формування любові до своєї Батьківщини, свідоме та зацікавлене ставлення до героїчних сторінок національної історії, освоєння культурних та духовних цінностей українського народу. Вихованню студентів у дусі національно-патріотичних ідей сприяють як навчальні курси з гуманітарних дисциплін, так і участь в різноманітних позанавчальних заходах, які проводяться в університеті, районі, місті. Урочисто відзначаються День Перемоги над фашистськими загарбниками, День захисника Вітчизни та День визволення Кривого Рогу. У ці пам'ятні дні проводяться лекції, бесіди в академічних групах, тематичні вечори, концерти, зустрічі з учасниками Великої Вітчизняної війни, воїнами-афганцями.

Національно-патріотичне виховання здійснюється на основі історичних традицій українського козацтва та національно-визвольної боротьби українського народу. Проводяться студентські конференції, наукові читання, круглі столи, організуються виставки, показ фільмів, присвячених героїчним сторінкам визвольної боротьби народу, значним історичним подіям. Щорічно проводиться Свято козацької слави.

У листопаді щорічно проходять різноманітні заходи, присвячені Дню пам'яті жертв голодомору в Україні 1932—1933 років. Освоєнню студентами культурної спадщини народу, кращих здобутків його духовності сприяють проведення Декади української словесності, заходів, присвячених Дню рідної мови, відзначення 9-11 березня Шевченківських днів. Завдяки залученню студентів до науково-пошукової роботи в університеті функціонують музеї “Літературне Криворіжжя” та “Українська етнографія”, які стали центрами з пропаганди досягнень української культури.

Колектив університету здійснює професійне виховання, спрямоване на формування у студентів любові до обраної педагогічної професії, професійно значимих особистісних якостей, розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів. Це виховання здійснюється через навчальний процес, психолого-педагогічну практику, науково-дослідницьку діяльність студентів, а також через різноманітні форми позааудиторної роботи. Проводяться бесіди, диспути, круглі столи на різні педагогічні теми, зустрічі з кращими вчителями, керівниками органів освіти, діячами науки та культури. Професійному вихованню студентів сприяє проведення традиційних днів факультетів, у межах яких відбуваються студентські наукові конференції, олімпіади і конкурси, виставки наукових і творчих робіт, зустрічі з випускниками факультетів попередніх років. Формуванню у студентів професійно-педагогічних знань, умінь і якостей сприяють шефська робота в дитячих будинках, інтернатах, притулках, педагогічна робота в літніх оздоровчих та шкільних таборах.

Важливим фактором формування цивілізованого рівня правової свідомості та правової культури, правомірної поведінки студентів є правове виховання. У правовиховній роботі активно використовуються методи, які забезпечують емоційний вплив: вікторини, конкурси, зустрічі з працівниками правоохоронних органів. В університеті організовані консультації студентів із правових питань.

Художньо-естетичне виховання в університеті забезпечує формування естетичної свідомості та культури, розвиток художнього смаку, здібностей та талантів студентів шляхом залучення студентської молоді до художньої творчості. Центром культурно-масової роботи в університеті є студентський клуб, який організує студентське дозвілля, сприяє розвитку художньої самодіяльності. В університеті працюють 29 колективів художньої самодіяльності, з них почесне звання народного колективу мають: народний камерний хор, народний вокальний ансамбль “Темпера”, народний ансамбль інструментальної музики.

Щорічно в березні-квітні університет проводить фестиваль самодіяльної студентської творчості “Студентська весна”, на якому з концертними програмами виступають усі факультети, найкращі колективи та виконавці беруть участь у загальноуніверситетському концерті. Найбільш талановиті студенти успішно виступають на різноманітних міжнародних, всеукраїнських, регіональних та міських конкурсах і фестивалях, здобуваючи на них численні нагороди.

Значну увагу приділяємо пропагуванню серед студентської молоді здорового способу життя та протидії шкідливим звичкам. В університеті проводяться науково-практичні конференції “Актуальні проблеми формування

здорового способу життя". У газеті "Університетські новини" постійно друкуються статті в рубриці "Ваше здоров'я". До університету щорічно запрошуються для проведення лекцій, бесід, тренінгів, анкетування з питань профілактики інфекційних захворювань, наркоманії фахівці із закладів охорони здоров'я, міського центру профілактики та боротьби з ВІЛ/СНІДом, всеукраїнських благодійних організацій. Проводяться круглі столи, тематичні вечори, диспути з питань протидії наркоманії, алкоголізму, тютюнопалінню, з проблем репродуктивного здоров'я.

В університеті постійно проводяться масові оздоровчі та фізкультурні заходи, традиційні спортивні змагання, присвячені Дню фізичної культури й спорту, Всесвітньому дню здоров'я, щорічно проходять спартакіади першокурсників, змагання між гуртожитками, універсіади з одинадцяти видів спорту. Працює спортивний клуб у складі 15 секцій.

На завершення необхідно підкреслити, що сьогодні для розв'язання численних проблем регіональної системи освіти потрібен комплексний підхід, за якого враховується особливий соціально-культурний контекст, економічний, національний, демографічні особливості регіону, накопичений позитивний досвід і традиції підготовки педагогічних кадрів.